

Зелений Володимир Іванович
*професор кафедри соціально-гуманітарних та
правових дисциплін факультету забезпечення
державної безпеки Київського інституту
Національної гвардії України, кандидат
педагогічних наук, професор*

Стадник Степан Петрович
*курсант курсу №2 факультету службово-
бойової діяльності Київського інституту
Національної гвардії України*

ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Створення сучасних технологія навчання – один із напрямків прикладної педагогіки, який забезпечує досягнення відповідного рівня навчання, підвищує ефективність освітнього процесу, гарантує його високий рівень.

На даний момент, освіта в Україні, в тому числі і військова, вийшла на новий рівень за рахунок впровадження таких технологій, як технологія модульного навчання; контекстного навчання; проблемного навчання; імітаційні технології навчання; технологія особистісно-орієнтованого навчання; розвитку критичного мислення; дистанційного навчання; інтерактивного навчання та інші.

Із зазначених вище технологій навчання, звернемо увагу на загальне розуміння деяких з них.

Модульне навчання – це технологія, яка передбачає вибір форм, методів і засобів навчання, організацію самостійної роботи, діагностику й контроль рівня знань, умінь та навичок за модульним принципом.

Ця технологія передбачає раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на модулі (задокументовані завершені частини освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізуються у відповідних видах навчальної діяльності здобувача освіти: лекції, груповому, практичному, семінарському, індивідуальному заняттях, груповій вправі, самостійній роботі під керівництвом викладача, стажуванні, різних видах практик); перевірку якості підготовки здобувачів вищої освіти до кожного лабораторного, практичного чи семінарського заняття та засвоєння ними теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля; використання широкої шкали оцінювання знань; вирішальний вплив суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни; стимулювання систематичної самостійної роботи здобувачів вищої освіти протягом усього семестру і підвищення якості їх знань; підвищення об'єктивності оцінювання знань здобувачів вищої освіти; запровадження здорової конкуренції в навчанні; виявлення та розвиток творчих здібностей здобувачів вищої освіти.

Контекстне навчання забезпечує використання в якості основної навчальної процедури моделювання професійного змісту (контексту) майбутньої

професійної діяльності здобувачів освіти. Занурення здобувачів освіти до відповідного контексту при вирішенні запропонованих завдань покликане сформувати в їхній свідомості взаємозв'язок ключових понять і технологій діяльності, яка вивчається, сприятиме набуттю практичного досвіду моделювання, розвитку в здобувачів освіти психологічної готовності застосовувати отримані знання в майбутній практичній діяльності.

Імітаційні технології, які досить часто називають технологіями «активного навчання», забезпечують навчання на практиці, організацію командної діяльності та використання групи як механізму розвитку особистості. Адже традиційний метод навчання полягає суто у взаємодії педагога з тим, хто навчається, але практика доводить, що засвоюється інформація саме в процесі спілкування з іншими людьми.

Імітаційні технології навчання дозволяють побудувати навчання не на готових рішеннях, а на вирішенні проблем в процесі групової діяльності. В ході обговорення конкретної проблеми у колективі, вона стає для людини значимою та більш зрозумілою.

Імітаційні технології навчання включають широкий спектр можливостей розвитку сучасної освітньої системи як у вищих військових навчальних закладах, так і у військах. До них відносять: ігрові технології, соціальнопсихологічні тренінги, дискусійні технології, навчання у співробітництві.

Здобувачі освіти мають змогу дискутувати, обговорювати способи вирішення проблем, будувати логіку дослідження, а також приймати певні рішення. Адже для того, щоб бути професіоналом у свої справі необхідно володіти як інтелектуальними, так і комунікативними здібностями.

Всі зазначені технології передбачають застосування відповідних методів навчання.

В педагогічній практиці метод виступає як упорядкований спосіб діяльності по вирішенню навчально-виховних задач. Він поєднує навчальну роботу військового педагога (викладання); навчально-пізнавальну діяльність об'єктів навчання (учіння); специфіку їх роботи по досягненню цілей навчання.

При цьому викладання і учіння тісно пов'язані між собою і знаходяться в активній взаємодії.

Виходячи з цього, науковий термін "метод навчання" означає спосіб спільної діяльності суб'єктів і об'єктів навчання, що спрямована на оволодіння відповідними компетентностями, різнобічний розвиток розумових і фізичних здібностей військовослужбовців, формування у них якостей, необхідних для виконання службових обов'язків.

Однією з актуальних проблем сучасної як загальної, так і військової дидактики є проблема класифікації методів навчання.

Аналіз різноманітних підходів до їх класифікації свідчить про те, що ця проблема досить актуальна, складна.

Враховуючи зміст і особливості дидактичного процесу у військових навчальних закладах, частинах та підрозділах, можна запропонувати наступну

класифікацію методів навчання військовослужбовців. Вони поділяються на традиційні та активні.

Методи, які використовувалися протягом тривалого часу, визначаються як традиційні. Вони не втратили свою методичну цінність і сьогодні, тому успішно застосовуються на всіх рівнях освіти, у тому числі й військової.

Відносно воєнної дидактики, до них належать словесні, наочні, практичні методи, методи самостійної роботи та контролю.

Розглянемо деякі з них.

Словесні методи умовно можна поділити на групи усного викладання навчального матеріалу та обговорення матеріалу, що вивчається.

Основними методами усного викладення навчального матеріалу у військовій дидактиці є розповідь та пояснення, а методами обговорення матеріалу, що вивчається – бесіда та дискусія.

Серед наочних методів найчастіше у навчанні військовослужбовців застосовується метод показу. Суть його полягає в застосуванні різних прийомів і дій, за допомогою яких у воїнів створюється наочний образ (найбільш близький до реального) предмету, який вивчається. У методі показу особливо яскраво реалізується дидактичний принцип наочності в навчанні. В основі методу показу знаходяться ілюстрація і демонстрація.

Глибоке опанування воїнами теоретичним матеріалом в суттєвому ступені залежить від практичного закріплення його, тому що практика є критерієм і показником ефективності всього процесу навчання.

Особливе та надзвичайно важливе місце серед практичних методів навчання посідають вправи та практичні роботи.

У бойовій та гуманітарній підготовці воїнів особливе місце займає самостійна робота військовослужбовців над матеріалом, що вивчається.

Формування всебічно розвиненої особистості воїна відбувається не тільки під впливом організованих освітніх заходів, але й завдяки власним індивідуальним намаганням самих воїнів. Відомо, що ніхто просто так не отримує певну сукупність компетентностей, а може набути їх тільки завдяки власним зусиллям.

Остання група методів навчання це – методи контролю і самоконтролю. Наявність цієї групи є обов'язковою тому, що вона дає досить повну картину всього процесу навчання військовослужбовців, сприяє виявленню рівня дійсних досягнень воїнів у навчанні, з'ясуванню недоліків цього процесу і шляхів їх подолання, внесення певних необхідних коректив у цей процес.

Основними методами контролю навчання воїнів у військово-дидактичному процесі та визначення ефективності цього процесу є спостереження, усне опитування, практичні роботи і вправи, письмові роботи, тести тощо.

У Національній гвардії України опрацьована і успішно використовується низка активних методів навчання військовослужбовців. За ступенем активності об'єктів навчання чи характером їх навчально-пізнавальної діяльності можна виокремити імітаційні та неімітаційні активні методи навчання.

Імітаційні активні методи навчання ґрунтуються на моделюванні певної військово-професійної діяльності і розподіляються на ігрові та неігрові.

Основними різновидами імітаційних ігрових методів навчання є розігрування ролей і ділові ігри.

До імітаційних неігрових методів навчання, можна віднести аналіз конкретної ситуації, мозковий штурм, круглий стіл тощо.

Таким чином, військові педагоги мають достатньо міцний арсенал як загальних, так і специфічних методів навчання військовослужбовців. Під час їх використання необхідно враховувати психолого-педагогічні закономірності процесу навчання воїнів, характер і зміст навчальної дисципліни, сучасні вимоги до організації та здійснення освітнього процесу, наявність дидактичної інфраструктури у військовому навчальному закладі, військовій частині, рівень підготовленості суб'єктів і об'єктів навчання. Безумовно, ніякий окремо взятий метод не вирішує всіх проблем, якщо не використовується творчо, у взаємозв'язку з іншими методами.

Список використаних джерел

1. Військова психологія і педагогіка: підручник / [Л. А. Снігур О. А. Хижняк, Є. М. Подтергера та ін.]; за заг. ред. Л. А. Снігур – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 576 с.
2. Вітченко А. О. Технології навчання у вищій військовій школі: теорія і практика: [навч-метод. посіб.] / А. О. Вітченко, В. І., Осьодло, С. М. Салкуцян / за заг. ред. професора В. М. Телеліма. – Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016. 272 с.
3. Педагогіка вищої військової школи: підруч. / А. О. Вітченко, В. І. Осьодло. – Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2017. 504 с.